

O VIAȚĂ ÎNTRE DOUĂ LUMI. CONVORBIRI CU PETRE ROSETTI-BĂLĂNESCU

Narcis Dorin ION¹

Cuvinte cheie: *Bălănești, Rosetti, Negruzzi, Miclescu, Dunăre, Iugoslavia, Bulgaria, închisori*

Keywords: *Bălănești, Rosetti, Negruzzi, Miclescu, Danube, Yugoslavia, Bulgaria, prisons*

Propunem cititorilor anuarului „Cercetări Istorice” o mărturie inedită care redă, într-un stil fermecător, degajat, o viață a cărei țesătură dramatică este de natură să taie respirația. Eroul interviului² nostru este regretatul Petre Rosetti-Bălănescu, a cărui „evadare” aventuroasă din România comunistă a anului 1949 ar fi putut constitui scenariul unui film de neuitat. Fiu al lui Ion N. Rosetti-Bălănescu (1893-1971) și al Elenei N. Miclescu (1900-1984), Petre Rosetti-Bălănescu s-a născut la 28 august 1927, la București, și a încetat din viață la Paris, în 27 octombrie 2018, fiind înmormântat în Cimitirul Montparnasse. A studiat ingineria în București (la Facultatea de Mine și Metalurgie din cadrul Școlii Politehnice) și la Paris (la École Supérieure des Mines), unde a lucrat în diferite domenii: industria minieră, cea textilă, metalurgie, electricitate și electronică. S-a căsătorit cu Odile Mallet (n. iunie 1929), descendenta unei vechi familii de bancheri francezi înnobilați. Au avut o fiică, Ileana (n. 16 decembrie 1960), căsătorită cu Lawrence Giesen, cu care are doi copii: Charles și Alexia.

¹ Muzeul Național Peleş, SINAIA.

² Interviul cu domnul Petre Rosetti-Bălănescu a fost realizat – alături de doamna Carmen Săndulescu, căreia îi mulțumim și aici – în ziua de 18 aprilie 2004, în casa familiei Rosetti din București, strada Dionisie Lupu, nr. 56. Ilustrațiile acestui articol au fost procurate cu ajutorul domnului dr. Iulian Pruteanu-Isăcescu, de la Muzeul Național al Literaturii Române din Iași (fotografiile reprezentându-i pe membrii familiei Negruzzi și conacul de la Hermeziu), al domnului dr. Lucian-Valeriu Lefter (Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale din Vaslui) și al regretatului Sorin Ifțimi, de la Complexul Muzeal Național „Moldova” din Iași. Pentru generozitatea domniilor lor, le mulțumesc în mod deosebit și pe această cale.

Narcis Dorin Ion: *Depănăm o parte din firul vieții domnului Petre Rosetti-Bălănescu, o viață cu aventuri dramatice, demne de un roman sau de un film...*

Petre Rosetti-Bălănescu: Familia noastră era și ea fanariotă, dar nu în sensul istoriei românilor, unde se spune fanarioți numai celor care au sosit după 1700 și au fost făcuți de Poartă domnitori. Au fost câteva familii, între altele, Cantacuzinii și Rosetteștii, care au venit înainte și care tot din Fanar proveneau. Știți ce e Fanarul? Era cartierul constantinopolitan al familiilor grecești. Ce este foarte curios, și ar trebui scris odată despre asta, este rapiditatea cu care acești Rosettești au devenit ultra bogați; la începutul secolului al XVIII-lea erau cea mai bogată familie din Moldova³. Aveau în stăpânire județe întregi. S-au aliat imediat – asta a fost geniul lor –, prin căsătorii, cu familii băștinașe de mari boieri. Pe urmă s-au diferențiat în ramuri: erau Bălănescu, Rosnovanu, Solescu, Ciortescu, Tescanu, Răducanu⁴. Există și o ramură munteană Rosetti, cea din care a făcut parte și C. A. Rosetti⁵. E foarte greu să găsești o relație sigură între Rosetteștii moldoveni și cei munteni. Sunt mari probabilități că e aceeași familie, fiindcă mai sunt încă Rosetti greci. Poate doar Mihai Sturdza⁶ să fi găsit ceva în ultimul timp, el are o grămadă de documente și de fișe. Rosetteștii din ramura Bălănești au avut mari moșii între Piatra-Neamț și Roman. S-a mai păstrat doar renumita moșie de la Bălănești⁷, pe unde am trecut deunăzi.

³ Vezi Narcis Dorin Ion, *Reședințele familiei Rosetti din Moldova*, în *Monumentul*, XVIII, 2017, p. 147-181.

⁴ Vezi excelenta lucrare genealogică realizată de generalul Radu R. Rosetti: *Familia Rosetti. I. Coborâtorii moldoveni ai lui Lascaris Rusaitos*, II. *Celelate ramuri*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1938-1940.

⁵ Constantin Alexandru Rosetti (2 iunie 1816-8 aprilie 1885), fiul spătarului Alexandru Rosetti și al Elenei Obedeanu. Om politic liberal, publicist, scriitor, fruntaș al revoluției de la 1848, primar al Bucureștiului (1871, 1877), deputat, președinte al Camerei Deputaților, senator și ministru al Cultelor (1866) și de Interne (1878, 1881-1882).

⁶ Mihai Dim. Sturdza (17 septembrie 1934-25 aprilie 2020), filolog, istoric și genealog, coordonator și coautor al monumentalei lucrări *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică* (5 vol.; 2004-2017).

⁷ Bălănești, sat în comuna Bârgăoani, județul Neamț, unde au fost construite primele case boierești, în secolul al XVII-lea. Dintr-un document datat 12 martie 1662, rezultă că aceste curți boierești fuseseră ale hatmanului Gavril Coci, fratele domnitorului Vasile Lupu, de la care trecuseră în proprietatea lui Eustatie Dabija, domnul Moldovei (1661-1665), socrul lui Gheorghe Duca, viitorul domnitor al Moldovei (1665-1666, 1668-1672 și 1678-1683) și al Țării Românești (1674-1678). Un alt document, din 18 aprilie 1662, amintește de casele cu pivnițe de piatră, ca fiind proprietatea marelui postelnic Gheorghe Duca (vezi Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național, Biblioteca Monumentelor Istorice din România, 1974, p. 142, nota 36). Moșia Bălănești a devenit proprietatea fiului cel mic al lui Constantin Rosetti, Mihai (m. 1814), căsătorit cu Maria Catargiu, de care a divorțat și s-a călugărit sub numele Mina. Om cult, Mihai Rosetti avea aici și o bibliotecă cu cărți în limbile franceză, germană și greacă (Cf. Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 89-90). În generația următoare, la Bălănești s-au născut Constantin (1785-1855), fiul lui Mihai, și Petrache Rosetti (1788-1874), fiul lui Ioniță

Se mai păstrează conacul familiei?

Nu. Au ras tot: casa, parcul. A rămas biserica, totuși, care e un monument istoric făcut de familie⁸; e în proastă stare, că a suferit în urma cutremurului din '77. Eu am trimis niște bani atunci, dar n-a fost destul ca să repare biserica. Cică era periculos, erau niște crăpături foarte mari. Cu banii pe care i-am trimis, au făcut o baracă de lemn – foarte bine! – unde fac slujba... Și acuma, cei de la Direcția Monumentelor Istorice, chipurile, o repară, dar de trei ani sunt schele. Am întrebat pe cei de acolo și au spus: „Domnule, nu dau bani. Nu dau bani”. Și atunci, mai repară ei, săracii, țăranii de acolo... Asta e situația.

Vă propun o evocare a înaintașilor de la Bălănești: străbunicul, bunicul și tatăl dumneavoastră...

Străbunicul meu a fost un Niculae⁹ și a avut trei neveste¹⁰. Au murit toate, săracele. Prima a fost o Bărcănescu¹¹ și cu ea l-a avut pe bunicul meu. El a fost ministrul lui Cuza, cu care era rudă destul de apropiată, fiindcă nevasta lui Cuza¹², Elena Doamna,

(1751-1830), din care descinde ramura Rosetti-Bălănescu a familiei.

⁸ Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a fost construită între anii 1768-1775 de către Constantin Rosetti-Bălănescu (1711-1788 sau 1792), mare stolnic (1754), mare spătar (1768), mare vornic (1774) și mare logofăt (1776, 1783-1788), căsătorit cu Anastasia Cantacuzino-Paşcanu. Conform panoului de identificare a monumentului istoric (cod LMI: NT-II-m-B-10586), biserica a fost „construită din piatră, în formă de navă, cu elemente arhitectonice baroce, combinate cu cele moldovenesti. La exterior, un brâu în relief oferă o notă de eleganță edificiului”. Iconostasul a fost pictat în 1768 de către Gheorghe Zugravu. A fost „renovată” în mai multe etape: 1821, 1911, 1943 și restaurată după 1990.

⁹ Neculai Rosetti-Bălănescu (6 decembrie 1827-11 mai 1884), fiul lui Petrache Rosetti și al Smarandei Lazu. A studiat la Liceul „Henri IV” din Paris, unde a făcut și Facultatea de Drept. Aici a decedat și este înmormântat la cimitirul Montparnasse. A avut o lungă carieră administrativă: ispravnic de Suceava (până în 1856), agă (1856), deputat, fondator al Comitetului Unirii, pârcaș de Galați (1858-1859), secretar al Adunării Ad-hoc. În plan politic, a fost ministru al Afacerilor Străine (17 august 1863-2 octombrie 1865), ministru de Finanțe (21-26 ianuarie 1865) și la Control (14 ianuarie 1865-11 februarie 1866). Vezi Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 167-171; Stelian Neagoe, *Miniștrii de Externe ai României. 1862-2016. Mică enciclopedie*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu”, 2016, p. 23-26.

¹⁰ Prima soție a lui Neculai Rosetti a fost Olga Catargi, fiica lui Costin Catargi, cu care s-a căsătorit în 1855 și de care a divorțat la 2 iunie 1865. Nu au avut copii. La 30 aprilie 1867, la moșia din Hoisești (județul Iași), s-a căsătorit cu Alexandrina (1840-10 aprilie 1868), fiica lui Scarlat Bărcănescu, care fusese căsătorită anterior cu Gheorghe Catargi, fratele primei sale soții. Au avut doi copii: Neculai și Petre. A treia soție a lui Neculai Rosetti a fost Catinca Bogdan (20 ianuarie 1848-22 aprilie 1915), cu care s-a căsătorit în 15 octombrie 1872 și de care a divorțat în 1881. Nu au avut copii. Vezi Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 167; Genealogia familiei Rosetti pe web-site-ul www.ghyka.net (accesat în 16 octombrie 2021).

¹¹ Alexandrina (Alexandra) Bărcănescu a fost a doua soție a lui Neculai Rosetti.

¹² Alexandru Ioan Cuza (20 martie 1820-15 mai 1873), primul domnitor al Principatelor Unite și al României (24 ianuarie 1859-11 februarie 1866). S-a căsătorit în 30 aprilie 1844, la moșia din Solești (județul Vaslui), cu Elena Rosetti-Solescu (17 iunie 1825-2 aprilie 1909).

știți că era o Rosetti-Solescu. Erau destul de apropiate aceste două ramuri. Deci era văr de-al doilea, sau cam așa ceva, cu Elena Doamna. În fine, erau și prieteni.

Poate că ar fi bine să precizăm că acest străbunic al dumneavoastră, Neculai Rosetti-Bălănescu, a fost om de mare încredere al lui Cuza Vodă și ministru în mai multe rânduri.

Am pe undeva textul în franceză al circularei pe care a trimis-o diplomaților români în străinătate, ca să explice guvernelor respective secularizarea averilor mănăstirești¹³. Asta a fost o chestiune care a stârnit multă vâlvă în Occident. Secularizarea era, de fapt, o necesitate pentru că, după câte îmi amintesc, bisericile închinat mănăstirilor de la Muntele Athos posedau o treime din pământurile României, nu? De aceea au luat măsura asta foarte drastică. Am textul acelei circulare în care îi învăța pe diplomați cum să explice chestiunea...

Cum explica?

Ei, nu mai țin minte exact, dar respectivul diplomat trebuia să explice necesitatea absolută, economică și morală, a acestei măsuri. Și pe urmă, evident, fiind prieten al lui Cuza, străbunicul meu n-a fost pentru venirea unui principe străin. A plecat la Paris, pe vremea aia așa era: s-a supărat și a plecat. Avea mijloace materiale importante, totuși, și s-a dus la Paris cu cei doi fii, că nevasta îi murise demult. Pe cei doi fii i-a dus la unul dintre cele mai bune licee din Paris, „Henri IV”. A murit în '84, după câte mi-amintesc, băieții fiind încă la liceu. A murit, asta e culmea, ca urmare a unui duel, cel puțin asta este tradiția orală. Din nefericire, n-am reușit niciodată să știu care a fost motivul acestui duel. N-a murit pe loc, probabil că a fost mai întâi rănit și pe urmă a murit, pentru că nu existau antibiotice pe vremea aceea. Nimeni nu e în stare să spună ce a fost cu acel duel. M-a interesat foarte mult, se pare că a fost vorba despre o femeie. Pe vremea aceea așa se întâmpla. Nu știu exact cum s-a petrecut. A fost înmormântat la cimitirul Montparnasse din Paris, unde are un cavou foarte impunător (bietul frate-miu,¹⁴ când a murit, am avut unde să-l înmormântez).

Ce ne puteți spune despre bunicul Petrache?

¹³ Neculai Rosetti-Bălănescu a fost cel care a propus secularizarea averilor mănăstirești și a motivat-o în fața diplomaților străini. „Legea secularizării averilor mănăstirești” a fost votată în 17/29 decembrie 1863, în timpul guvernului condus de Mihail Kogălniceanu, și prevedea că „toate averile mănăstirești închinat și neînchinat, precum și alte legate publice sau daruri făcute de diferiți testatori și donatori din Principatele Unite la Sfântul Mormânt, Muntele Athos, Sinai, precum și la mitropolii, episcopii și la metoacele lor de aici din țară și la alte mănăstiri și biserici din orașe sau la așezăminte de binefacere și de utilitate publică, se proclamă domeniuri ale Statului Român, iar veniturile acestor așezăminte vor fi cuprinse în bugetul general al statului”. Astfel, au fost trecute în proprietatea statului 75 de mănăstiri, dintre care 44 din Țara Românească și 31 din Moldova. Numărul moșiilor închinat era de 560 (366 în Țara Românească și 194 din Moldova), care totalizau circa un sfert din teritoriul arabil al țării, la care se adăugau imense suprafețe de pădure.

¹⁴ Mihai Rosetti-Bălănescu (2 decembrie 1928-30 noiembrie 1995), fiul lui Ion Rosetti-Bălănescu și al Elenei N. Miculescu. S-a căsătorit cu Cristina Bădulescu.

Bunicul meu, Petrache (Petre) Rosetti-Bălănescu¹⁵, fiul acestui Niculae, s-a căsătorit cu o munteancă, născută Greceanu-Cornescu. Au avut amândoi trei copii: Ion, taică-meu, Alexandru¹⁶ și Alexandra¹⁷. Alexandru (Sandu) Rosetti a fost un unchi minunat și, fără să fiu prea modest, trebuie să recunosc că eu am fost nepotul lui preferat, întotdeauna. Cele mai bune amintiri pe care le am cu el sunt legate de casa de la Câmpulung. Lui îi plăcea locul acesta, pentru că atunci când a avut trei ani a avut tuberculoză. Străbunicul meu, deci bunicul lor, a cumpărat această casă țărănească la Câmpulung, deoarece pe vremea aia se credea că tuberculoza se vindecă bine la munte, ceea ce apoi s-a demonstrat că e relativ. De aceea, în epocă, toate sanatoriile astea erau la munte.

Bunicul meu Petrache a fost mare moșier și prefect de Neamț, în timpul Primului Război Mondial. Am o fotografie amuzantă a lui, pe un ausweis¹⁸ al armatei germane, fiindcă bunică-mea n-a vrut să părăsească Bucureștiul ocupat și deci...

Nu s-a refugiat în Moldova, cum a făcut întreaga elită socială a vremii?

Multă lume a fugit, dar ea nu. Bunicul era însă prefect de Neamț și, deci, erau separați. La un moment dat, bunicul a vrut să vină să-și vadă familia, pe bunica și fiica sa, căci cei doi băieți erau pe front, evident. De aceea, după armistițiu, a cerut ausweis ca să poată veni la București. A murit însă de tânăr, nu se știe de ce, de cancer, de inimă. Nu existau atâtea investigații medicale ca astăzi. A murit în 1923, înainte să se căsătorească tatăl meu, care s-a însurat în '26, deci cu un înainte să mă nasc.

Despre tatăl dumneavoastră ce ne puteți spune?

Tata, Ion Rosetti¹⁹, a fost un jurist onorabil, de fapt mai mult decât onorabil, avocat și profesor universitar. A fost dat afară în '49, după ce am plecat eu; a fost epurat împreună

¹⁵ Petre Rosetti-Bălănescu (Iași, 9 aprilie 1868-3 august 1923, înmormântat la Cimitirul Bellu din București), fiul lui Neculai Rosetti și al Alexandrinei Bărcănescu. Licențiat în Drept (1895), judecător, deputat, senator, prefect de Neamț (1918) și, de mai multe ori, director al Eforiei Spitalelor Civile. S-a căsătorit, la 28 iulie 1891, la Budești (județul Ilfov), cu Zoe C. Cornescu, cu care a avut patru copii: Elena (16 mai 1892-17 ianuarie 1893), Ion, Alexandru și Alexandra. Despre biografia sa, vezi Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 224-225.

¹⁶ Alexandru (Sandu) Rosetti-Bălănescu (20 octombrie 1895-27 februarie 1990), lingvist și filolog, cu doctorat în litere la Universitatea Sorbona (Paris); director al Editurii Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, profesor la Facultatea de Litere a Universității București, membru al Academiei Române (din 1948), autor al lucrării *Istoria limbii române*. S-a căsătorit, la Paris, în 18 februarie 1923, cu Maria Rallet, cu care a avut un fiu, Gheorghe Rosetti (născut la Iași, în 8 septembrie 1929). Vezi Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 250-251.

¹⁷ Alexandra Rosetti-Bălănescu (15 februarie 1899-1982), căsătorită, la 15 noiembrie 1928, cu Gabriel Manolescu (1899-1965).

¹⁸ Carte de identitate (în limba germană).

¹⁹ Ion Rosetti-Bălănescu (26 octombrie 1893-mai 1971), licențiat în Drept la București (1915), voluntar în Războiul Balcanic (1913) și sublocotenent în Primul Război Mondial (1916-1918), doctor în Drept la Paris (1921), avocat (1921-1930), deputat de Iași (1931), director general al Regiei Loteriei Statului

cu Miclescu²⁰, între alții. Dar, spre deosebire de Miclescu, tata n-a făcut niciodată politică, asta l-a cam salvat, fiindcă cred că Miclescu a făcut multă pușcărie pe urmă...

Istrate Miclescu a fost ministru de Externe în guvernul condus de Octavian Goga, la cumpăna anilor 1937-1938, și ministru al Justiției în guvernul Tătărescu.

Exact, da. Mă interesa să știu, că nu știam că existau încă descendenți, fiindcă eu am întreprins acum doi, trei ani, când am venit ultima oară, o tentativă, dar care n-a funcționat, pe lângă Facultatea de Drept. Voiam să-i explic decanului dacă e de acord să facă un fel de comemorare, într-o bună zi, pentru toți cei care au avut această soartă, dați afară ca niște slugi. De fapt, ce s-a întâmplat? S-a întrebat: „Puteți sta nu știu cât timp?”; ei ar fi stat, dar... „Dacă predați Dreptul sovietic, numărul unu, și, numărul doi, dacă vă faceți autocritica”. Era ceva oribil, unde-ți băteai joc de familie, spuneai că ai fost un dușman al poporului, ai fost un burghezo-moșier oribil, nu știu mai ce. Tata a refuzat, și alții încă, dar unii au acceptat. Au numele lor în aulele...

De la Facultatea Drept.

De la Drept, mă rog... Eu nu voiam să spun nimic contra ăloră, dar voiam să fac ceva pentru ceilalți. Decanul m-a primit destul de amabil și mi-a spus: „Cum să nu?”. De altfel, au fost reeditate cărțile lui și studenții studiază după el, dar acum e aprilie 2004 și facem asta la toamnă, și pe urmă... Vreau să scurtez lucrurile, n-a mers deloc. Nu vreau să fac eu niciun comentariu, să trag nicio concluzie. Am înțeles că nu se dorea.

„Fiind băieți, moșii cutreieram”... ați putea spune, parafrazându-l pe Eminescu...

Noi, copilăria am petrecut-o între Bălănești și o frumoasă casă la Câmpulung Muscel, la munte. De fapt, nu e chiar munte, dar de acolo făceam niște excursii în munți într-una. După 1990, casa a fost recuperată de vară-mea, dar nu mai era nimic, chiar lavabourile fusese smulse, iar din grădină au scos toți pomii. Nu era o moșie, era o casă de vacanță, cu un parc pe care l-au tăiat, iar casa au găsit-o într-o stare jalnică, dar – încetul cu încetul, cu ajutorul unui tânăr arhitect – au făcut-o din nou locuibilă.

Ce alte proprietăți ale familiei vă mai amintiți?

Exista o moșie foarte importantă lângă Bălănești, care se cheamă Cârliți, cu o casă foarte veche²¹, mai veche decât cea de la Bălănești, care mai există încă. În regiunea

Român (din decembrie 1931). Profesor la Facultatea de Drept a Universității București și autor de scrieri juridice: *Tratat de drept civil român* (3 volume, 1918, în colaborare cu Al. Baicovianu), *Dreptul în general și noțiunile sale fundamentale* (1937). S-a căsătorit, la moșia din Hermeziu (județul Iași), cu Elena N. Miclescu (1900-1984), cu care a avut doi fii: Petre și Mihai. Vezi Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 249-250.

²⁰ Istrate N. Miclescu (22 mai 1881-29 mai 1951), avocat și om politic român, deputat, senator, ministru al Afacerilor Străine (28 decembrie 1937-10 februarie 1938) și ministru al Justiției (24 noiembrie 1939-11 mai 1940). Decan al Baroului Ilfov (de unde a fost exclus în 1945) și profesor la Facultatea de Drept din București. Arestat de comuniști și condamnat, în 1948, la 20 de ani de temniță grea, a murit în închisoarea de la Aiud.

²¹ Conacul de la Cârliți (comuna Ștefan cel Mare, județul Neamț) a fost construit de familia Sturdza în secolele XVII-XVIII, trecând apoi în posesia familiei Rosetti. Ioniță Rosetti (1751-1830), care a reconstruit,

aia erau o grămadă de moșii. Când erau boierii acolo, pe vremuri, înaintea războiului, alături aveam conacele din Deleni – Ghica, Dângeni – Mavrocordat, Vârful Câmpului – Moruzi, Berta – Rosetti²². Toți erau vecini și se vedeau întotdeauna, mergeau călare de la unii la alții. Eu știu mai bine moșiile de lângă Bălănești: Bozieni și Budești. Bozieni²³ era a lui Dimitrie Ghika²⁴, pe care l-am cunoscut foarte bine, ca și pe Monsenior, pe Vladimir²⁵. El a încercat să mă convertească la catolicism, cam cum făcea întotdeauna; n-a reușit cu mine, dar a reușit cu vărul meu Rosetti-Solescu²⁶, care a devenit catolic, dar era mai în vârstă ca mine, deci putea să înțeleagă mai bine lucrurile, eu eram cam copil.

Cum vă amintiți că era casa de la Bozieni?

Foarte frumoasă casă.

Mă refer la interior...

Foarte frumoasă. Erau niște coloane. Eh, acuma e o maternitate sau nu știu ce. Am trecut deunăzi pe acolo. Era o foarte frumoasă casă, cu un lac în față, un iaz. De altfel, și la Bălănești iazul există, e singurul lucru care mai există.

În parcul conacului exista o seră, pe care Vladimir Ghika o transformase în capelă.

Da, exact. Bietul Vladimir, am avut recent textul judecării de la Tribunalul Militar, care este ceva să-ți stea mîntea în loc când citești. L-au făcut trădător de neam.

în 1827, biserica cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi” din Cârliți, este înmormântat în pronaosul lăcașului de cult, iar fiul său Petrache (1788-1874), născut la Bălănești, a moștenit conacul din Cârliți, după cum se precizează într-un document din 1859: „Moșia Cârliți, trup întreg cu parte din Hârtop, pe care sunt case de piatră, având sub un acoperământ 17 odăi, gherghiri și două pivniți, toate de piatră și cărămidă și deosebite atenanse, cu 7 odăi, tot de cărămidă, șură și grajduri tot de piatră și cărămidă, florării de cărămidă cu feluri de plante, rațu cu 6 odăi și grajduri supt un acoperământ, tot de piatră, coșeri, hambară și casă vătăjași, biserică de piatră”. Vezi Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, p. 118, nota 55. Conacul din Cârliți a fost restaurat cu grijă în anii 2014-2016.

²² Moșia Ghica din Deleni se afla lângă Hârlău, în județul Iași, iar cele de la Dângeni, Vârful Câmpului și Berta (azi Ionășeni) se aflau în județul Botoșani. Toate aveau reședințe boierești impunătoare, datând din secolele XVIII-XIX.

²³ Conacul de la Bozieni (județul Neamț) a fost construit înainte de 1656 de Grigore Hăbășescu, în secolul al XIX-lea fiind reclădit de către Dimitrie Ghika și soția sa, Elisabeta Ghica-Brigadier.

²⁴ Dimitrie Ghika (9 ianuarie 1875-13 octombrie 1967), fiul generalului Ioan (Iancu) Ghika și al Alexandrinei Moret de Blaremburg. Jurist, om politic și diplomat, a fost ministru plenipotențiar al României la Atena, Sofia, Roma, Bruxelles și Luxemburg. Ministru al Afacerilor Străine (27 aprilie 1931-31 mai 1932), în guvernul condus de Nicolae Iorga. Autor al unor interesante *Memorii (1894-1940)*, editate la Iași (Institutul European, 2004).

²⁵ Monseniorul Vladimir Ghika (25 decembrie 1873-16 mai 1954), fiul generalului Ioan (Iancu) Ghika și al Alexandrinei Moret de Blaremburg. Diplomat, scriitor, om de caritate, preot catolic, cu studii la Toulouse, Paris, Roma și Salonic. Arestat în 1952 și mort în închisoarea Jilava, Monseniorul Vladimir Ghika a fost beatificat în data de 31 august 2013, la București, în cadrul unei slujbe religioase solemne.

²⁶ Gheorghe Rosetti-Solescu (2 iunie 1920-24 decembrie 1979), fiul lui Teodor (Toto) Rosetti-Solescu (1888-1957) și al Adelei Zekeli. S-a căsătorit, la 25 ianuarie 1956, cu Lucie Provini, cu care a avut doi copii: Anne-Christine și Ștefan.

Și capul de acuzare, între altele, era că avea contacte cu Vaticanul. Evident că avea, că doar era preot catolic.

Cu cine trebuia să aibă? Cu turcii?

Cu cine să aibe, cu Dalai Lama? E oribil. Și încă o chestie oribilă este că am și judecata recursului. Pentru că el sau avocatul lui au făcut un recurs. Dar el era deja în închisoare. După un an și ceva – el a și murit, între timp – au făcut un recurs. Recursul zicea că, dat fiind nu știu ce, o să-i îmblânzească condamnarea, în loc să aibă nu știu câți ani, să aibe mai puțin, dar data judecării recursului era posterioară morții lui Vladimir Ghika. E nemaipomenit! Și te întreb dacă e din dezordine...

Sau din cinism!

Sau din cinism. Mă rog...

Acum i s-a ridicat o statuie în București.

Dar știți că, în Franța, un francez a fost apucat de pasiunea memoriei lui Vladimir, a fondat o asociație care se cheamă „Asociația pentru memoria lui Vladimir Ghika” și face de ani și ani de zile demersuri, acuma mai puțin, fiindcă pare-se că chestia asta depinde azi de cardinalul român, ca să fie canonizat, în fine, beatificat...

Beatificat.

Mai întâi, pentru prima fază. Nu mai știu unde e problema acuma, că el mi-a spus, domnul ăsta francez, care de altfel e bolnav acum, că el nu mai poate să se ocupe fiindcă a trecut sub jurisdicția cardinalului Robu²⁷.

Spuneai că Monseniorul Vladimir Ghika a încercat să vă convertească la catolicism, la Bozieni?

Și la Bozieni și, în special, la bunicii mei Miclescu, care aveau o casă foarte mare pe Strada Romană²⁸. Ei erau foarte buni prieteni cu Monseniorul și cu frate-su, iar aceștia veneau foarte des la dejun acolo. Casa asta au ras-o. Era unde e acuma Strada Romană, între Dorobanți și Piața Romană, atunci nu se chema Dacia, se chema tot Romană. Erau aproape de Piața Romană, pe dreapta, într-o casă mare, cu o curte unde intrai printre grățile astea metalice și în spate avea o grădină destul de mare.

Sunt bunicii pe linia mamei.

²⁷ Mgr. Ioan Robu (n. 6 noiembrie 1944), episcop (din 1984), arhiepiscop și mitropolit romano-catolic de București (1990-2020), membru de onoare al Academiei Române (din 2001).

²⁸ Era impozanta casă a lui Iacob Negruzzi din București, de pe strada Romană nr. 9 (azi strada Mihai Eminescu), pe care o lăsase moștenire nepotei sale, Suzana Negruzzi-Miclescu. Casa a fost demolată în 18-20 iulie 1974. Vezi relatarea lui Petre Rosetti despre casă și bunica sa în Laura Guțanu, *O întâlnire pariziană cu Petru Rosetti*, în *Revista Română*, XXIII, 2017, 3 (89), p. 34-36.

Da, mama era născută Miclescu²⁹. Bunicul meu era Nicolai Miclescu³⁰, un om extraordinar, unul dintre eroii de la Mărășești. Monica Lovinescu³¹, când lucra pe vremuri la „Free Europe” – se împliniseră atuncea, cred că era prin ’77, deci Mărășeștii erau în 1917, erau 60 de ani, nu? – m-a rugat să fac ceva despre bunicul meu, în legătură, între altele, cu Mărășeștii. Și am textul, pe care, de altfel, l-am trimis Televiziunii Române, 20 de ani după, în 1997, zicându-mi că poate vor face ceva aici, că totuși era o emisiune despre Mărășești, să povestească... Nici n-am avut vreun răspuns, mă rog...

Ce studii făcuse bunicul Nicolae Miclescu?

Bunicul a fost un inginer. Și inginer și jurist. Făcuse ambele facultăți, Drept și Poduri și Șosele, și a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, grație acestei acțiuni militare. El a făcut una din marile ofensive de la Răzoare, a fost rănit de altfel, în capul unei companii, și ălalți tac!... tac!... tac!... Totuși, e ceva. I-a străpuns pe nemți și, între altele – că n-a fost singurul –, a fost una din multele acțiuni pentru a câștiga bătălia de la Mărășești. După aia a fost numit președintele Societății de Telefoane. În ’44, când au fost bombardamentele americane, toate standardistele erau la ultimul etaj, în loc să fie la subsol, și erau obligate să stea acolo. Așa era concepută societatea și asta era comunicația în țara întreagă. Cum suna alarma, bunicul chema șoferul, se urca în mașină, se ducea la telefoane, se urca și stătea cu fetele astea. În ’41, bunicul avea aproape 70 de ani cred, era colonel de rezervă și i-a cerut lui Antonescu³² să facă războiul, când a intrat Armata Română în Basarabia. Și a făcut campania în Basarabia! După aia el a zis: „Păi, eu mi-am făcut datoria”. El îl cunoștea bine pe Antonescu din Primul Război Mondial. Și atuncea, i-a dat vorbă lui Antonescu: „Pe mine nu mă interesează să mă duc să cuceresc...”. Antonescu i-a dat drumul și casa, care era o casă Negruzzi, venea de la nevasta lui.

Suzana Negruzzi, fiica lui Leon Negruzzi și nepoata scriitorului.

Da. Bunica era nepoata lui Costache Negruzzi³³. Pe românește, nepoata, întotdeauna în dublu sens „petite fille”, în franceză. Era o casă Negruzzi, care a fost dărâmată, cum au dărâmat toate casele între Piața Romană și Dorobanți, pe trotuarul ăla.

²⁹ Elena (Ileana; n. 24 ianuarie 1900-1984), fiica lui Nicolae N. Miclescu și a Suzanei Negruzzi. S-a căsătorit, la Hermeziu (județul Iași), în 12 septembrie 1926, cu Ion Rosetti-Bălănescu, cu care a avut doi fii: Petre și Mihai.

³⁰ Nicolae N. Miclescu (4 august 1873-8 septembrie 1946), fiul lui Nicolae Miclescu (1837-1898) și al Pulcheriei Cantacuzino. S-a căsătorit, la 19 iunie 1897, cu Suzana Negruzzi (m. 1958), fiica lui Leon C. Negruzzi și a Annei Bothezat. Au avut trei copii: Lucia (născută la 5 mai 1898), Elena (Ileana; n. 24 ianuarie 1900; căsătorită cu Ion Rosetti-Bălănescu) și Nicolae (născut la 13 septembrie 1911).

³¹ Monica Lovinescu (19 noiembrie 1923-20 aprilie 2008), critic literar, realizator al emisiunii *Teze și antiteze la Paris*, în cadrul postului de radio „Europa Liberă”.

³² Ion Antonescu (2 iunie 1882-1 iunie 1946), mareșal și conducător al României (6 septembrie 1940-23 august 1944).

³³ Constantin (Costache) Negruzzi (1808, Trifeștii Vechi-24 august 1868, Iași), fiul pahamicului Dinu Negruți (m. 1823) și al Sofiei Hermeziu. S-a căsătorit cu Maria Gane (1820-1900), cu care a avut patru

Înspre Academia de Studii Economice.

Și au mărit Academia Economică.

Vă propun, domnule Rosetti, să completăm galeria de portrete cu câteva figuri feminine ilustre din familia dumneavoastră, înrudită cu cea a lui Costache Negruzzi.

Am fost în fiecare an la Hermeziu³⁴, unde era o viață foarte patriarhală, ca și la Bălănești, de altfel, cu cai, cu trăsuri, cu chestii de-astea. Cu personal mult, pe vremea aia, și am minunate amintiri: stâne, oi, plimbări. Casa există, n-au stricat-o și au făcut un muzeu³⁵. Sunt cetățean de onoare a Hermeziului, am și diploma, fiindcă am donat casa³⁶. M-au întrebat dacă sunt de acord. Sigur că da, ce să fac eu cu casa, aicea, la dracu', nu? Și, deci, sunt cetățean de onoare al comunei. Mă credeți? E foarte bine ce au făcut. Casa n-are mare interes, de altfel, dar parcul era foarte frumos, mergea până la Prut. Din păcate, nu mai există. Eu am fost acum trei ani, n-am mai cunoscut locul. Când ești tânăr, copil sau adolescent, îți rămâne amintirea, și după aia vii și nu mai vezi partea vegetală, e foarte important. N-am mai recunoscut mare lucru, în plus erau case pentru personal, iar în fund erau grajdurile. Toate astea nu mai există. Bunică-mea era una din nepoatele lui Costache Negruzzi, pentru că erau multe surori și frați în generația ei³⁷.

Să încercăm o evocare a acestor nepoți ai lui Costache Negruzzi.

copii: Leon (căsătorit cu Anna Bothezat), Iacob (căsătorit cu Maria R. Rosetti), Gheorghe (căsătorit cu Anna Sturdza) și Elisa (căsătorită cu Dumitru Al. Mavrocordat). Scriitor și om politic, primar de Iași (președinte al Eforiei), membru fondator al Academiei Române.

³⁴ Moșia familiei Negruzzi de la Trifeștii Vechi, azi Hermeziu (comuna Trifești, județul Iași), cu un conac construit între anii 1810-1811, alături de biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” (sfințită la 31 august 1839), de școală (construită de Iacob C. Negruzzi în 1870), de localul vechii primării și de „conacul mic”, construit de generalul Mihai L. Negruzzi. Vezi, pe larg: Dana Konya-Petrișor, *De pe mal de Prut, pe malurile Senei*, Iași, Editura Junimea, 2014; Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Muzeul „Constantin Negruzzi”. Din istoria conacului Negruzzi de la Hermeziu*, Iași, Editura Muzeelor Literare, 2019.

³⁵ Prin grija Muzeului Literaturii Române din Iași, conacul Negruzzi din Hermeziu a fost restaurat între anii 1993 și 1995 și transformat în muzeu memorial, inaugurat la data de 7 octombrie 1995.

³⁶ Prin actul de donație din 20 mai 2001, „noi, urmașii lui Constantin Negruzzi: Ioana Rosetti, Petre Rosetti-Bălănescu, Irina Fotiade și Dana Konya-Petrișor, am luat hotărârea, în deplină înțelegere, să donăm conacul familiei din satul Hermeziu, comuna Trifești, județul Iași, Muzeului Literaturii Române din Iași-Casa Pogor. Această hotărâre se datorează faptului că oameni de inimă și cu suflet românesc au scos din neființă în care barbaria comunistă aruncase spiritualitatea țării noastre această casă care a adăpostit o importantă parte a acestei spiritualități”. Vezi actul complet în broșura *Muzeul „Constantin Negruzzi”. Hermeziu, comuna Trifești, județul Iași*, redactor Olga Rusu, Iași, Muzeul Literaturii Române, 2009.

³⁷ Leon C. Negruzzi (5 iunie 1840-16 iulie 1890) și Anna Bothezat (1849-1929) au avut șapte copii: Constantin, Suzana (bunica lui Petre Rosetti-Bălănescu), Mihai, Natalia, Ella, Maria (Marieta) și Anna (Netty). Leon C. Negruzzi a fost jurist, om politic, primar al Iașului (1883-1886), prefect al județului Iași (1871-1876, 1879-1880, 1888), deputat, senator, poet, prozator și traducător, membru al „Junimii”. În mormântat lângă biserica din Hermeziu, alături de soție, crucea fiind opera lui V. Scutari din Galați.

Cea mai mică era mama lui Nicky Racoviță, pe care o numeam tanti Netty³⁸, era generalul Negruzzi³⁹, cu barbă, era Costache Negruzzi⁴⁰, burlac. Țsta era un boier foarte tipic, știi, boier de țară. El ne-a învățat să tragem cu pușca în diferite păsări și a murit săracul, în mizerie, aici, în casa de la București. Mama s-a ocupat de el într-o odăiță, nu știi unde, și după moartea lui, în plin regim comunist, când au scos patul și așternutul... au găsit arme. Cum săracul moș Costache era un vânător maniac, n-a predat armele și pe vremea aia gestul era foarte periculos. Atunci, în plină noapte, mama și cu sora ei s-au dus și au aruncat armele în Lacul Cișmigiu.

Cine mai era?

Era Marieta Cerchez⁴¹ și, cea mai în vârstă, Natalia Negruzzi⁴², care, din toate astea, s-a căsătorit cu un englez, Stewart. A avut doi copii, băiatul a murit demult, și fata există, nu s-a căsătorit niciodată, e în Anglia, mă duc s-o văd din când în când, are 94 de ani și e în plină formă, Anne Stewart.

Mai știe românește?

Nu cred. A fost foarte puțin aici. A fost aicea, totuși, când avea 25 de ani, a stat vreo doi ani. Deci, hă, hă, hă...

Vă rog să revenim, domnule Petre Rosetti-Bălănescu, la copilăria și tinerețea dumneavoastră.

Eu am avut o copilărie foarte plăcută, fără probleme. Am fost un licean bun și făceam vacanțe în diferitele locuri pe care le aveam. Pe urmă am făcut două clase, pe vremea aia se chema a VII-a și a VIII-a, ultimele două clase le-am făcut într-un an. A fost foarte greu, fiindcă eram la Liceul „Dimitrie Cantemir”, unde puseseră deja un director comunist și atmosfera devenise foarte neplăcută. Atunci nu numai eu, dar și câțiva colegi din clasa mea, am trecut examene făcând anul al VII-lea la liceu și clasa a VIII-a acasă, cu profesori. Se mai putea pe vremea aia, existau mijloace. Am trecut acești doi ani într-un

³⁸ Anna L. Negruzzi, căsătorită cu dr. Nicolae A. Racoviță, proprietar al casei din Iași, de pe Copou, denumită „Micul Trianon”. Au avut doi copii: Nicolae și Ion Racoviță.

³⁹ Generalul Mihai L. Negruzzi (28 octombrie 1873-1 februarie 1958), primar al orașului Iași (1920-1921), rezident regal al Ținutului Prut (1938-1939). A scris, împreună cu fiul său Leon, un volum de amintiri, intitulat *Nimic...*, apărut în 1943. S-a căsătorit cu Lucia N. Miculescu (12 iunie 1875-noiembrie 1967; sora lui Nicolae Miculescu, cumnatul său, soțul Suzanei, sora sa), cu care a avut trei copii: Leon (Bob; căsătorit cu Aileen Frank și, apoi, cu Marjorie Devanport), Maria-Martha (căsătorită cu Edouard-Ernest S. Konya) și Suzana (căsătorită cu pictorul și graficianul Petre Grant).

⁴⁰ Constantin L. Negruzzi (1871-1953), absolvent al Școlii Politehnice din Zürich și al Conservatorului de Muzică, membru al Partidului Conservator, deputat în mai multe rânduri și prefect de Iași (1918).

⁴¹ Maria L. Negruzzi (1883-1960), căsătorită cu Constantin Cerchez, fratele generalului Mihail Christodulo Cerchez. Au avut trei copii: Alexandru, Constantin și Ioana (1909-2004), căsătorită cu Scarlat L. Rosetti (1902-1975).

⁴² Natalia L. Negruzzi, căsătorită cu William Stewart, cu care a avut doi copii: Arthur W. Stewart și Anna W. Stewart.

an și, pe urmă, am trecut în toamna lui '46, dacă îmi amintesc bine, concursul la Școala Politehnică. Deci, am intrat, am reușit, și după un an lucrurile s-au cam stricat, fiindcă au creat această Uniune a... Tineretului Muncitor, nu Studențesc, nu spuneau comunist... Dar era comunist și eu, evident, nu... Eram totuși prudent și nu spuneam că sunt niște bandiți, deși nu voiam să ader la Uniunea lor. Faptul de a nu adera era foarte grav, deja, fiindcă cine nu e cu noi, e contra noastră. Evident că nu manifestam, nefiind în Uniunea aia, unde într-una erau manifestații... Și au început să-mi facă plictiseli, să nu pot să trec unul sau două examene, să mă împiedice și, în special, mi-au refuzat stagiul, fiindcă trebuia să facem un stagiul vara într-o industrie sau într-o mină. Mi-au refuzat asta. Pe urmă au început să vină pe aici – asta era prin '48, trecusem un an deja – niște indivizi bizari. Odată eram la țară la niște prieteni, că existau încă proprietățile, și când m-am întors taică-meu mi-a spus: „Știi, au venit niște oameni să te caute, cu niște mutre...”. De atunci – asta era în vara lui 1948, regele plecase în decembrie '47⁴³ – nu m-am mai culcat acasă, mă duceam la unii, la alții. Atunci am făcut acest plan de plecare.

Vedeți posibilă atunci o „evadare” din țară?

Da. Singurul sistem de a pleca în momentul ăla, dacă nu aveai relații cu specialiști care să te treacă prin Ungaria, era să treci Dunărea. Dar să treci Dunărea în Iugoslavia, fiindcă Tito⁴⁴ fusese deja excomunicat, era deja vipera lubrică și avea un avantaj. Țsta era vocabularul ăla nemaipomenit: valetul imperialiștilor, viperă lubrică, mă rog... Și nu era deloc valet la epoca aia, era foarte comunist! Tocmai, mai comunist ca aici! Erau doi prieteni și cu mine, care am fugit din țară. Ajungând acolo, am avut surpriza teribilă să constat că sârbii erau mult mai comuniști, fiindcă erau, din '44 deja, foarte organizați. Însă nu dădeau înapoi pe transfugi. Eram informați de asta și de aceea ne-am dus acolo. Dar nu eram informați de o chestie mai plicticoasă: că ne-au băgat la închisoare. Noi credeam că ne vor lăsa să trecem. Și asta a făcut că vechiul meu prieten, Nicolae Racottă⁴⁵, de vârsta mea, care trebuia să plece și el cu noi, s-a răzgândit în ultimul moment, deoarece taică-său, Lică Racottă⁴⁶, care a murit în închisoare, era foarte bine informat. Țștia, Racoții⁴⁷, își făcuseră toți studiile în Anglia, erau puțin agenți Intelligence Service toți frații și aveau încă legături. Nicolae a spus lui taică-său ce vrem să facem și bătrânul ne-a convocat, spunându-ne: „Dragă, băgați de seamă. N-o să vă

⁴³ Regele Mihai I al României (1927-1930, 1940-1947) a fost silit să abdice la 30 decembrie 1947.

⁴⁴ Iosip Broz Tito (1892-1980), liderul comunist al Iugoslaviei (1944-1980).

⁴⁵ Nicolae Alexandru (Dudi) Racottă (2 iunie 1928-31 ianuarie 2001), fiul lui Vasile (Lică) Racottă și al Smarandei Seulescu. Căsătorit cu Rodica Angelescu, cu care a avut o fiică, Lia.

⁴⁶ Vasile (Lică) Racottă (17 august 1902-15 martie 1954), fiul lui Nicolae Racottă și al Mariei-Magdalena Bengescu. Căsătorit cu Smaranda Seulescu și, din 4 martie 1937, cu Martha Filodor. A murit în închisoarea de la Pitești.

⁴⁷ Cei trei fii ai lui Nicolae Racottă (16 august 1872-27 ianuarie 1953) și ai Mariei-Magdalena Bengescu (1884-1939): Vasile, Alexandru (Sandu) Racottă (1905-1970) și Nicolae (Bidanu; 1907-1956).

dea înapoi, dar vă bagă la zdup. Asta sunt sigur, sunt informat”. După ce am ieșit de acolo, Nicolae a renunțat. Vezi de ce depinde o viață, nu? Noi, ălalți trei, am spus: „Vedem”.

Cine mai era cu dumneavoastră?

Era un vechi prieten de liceu, pe care-l chema Șerban Dunăreanu, iar celălalt era Sandu Băbeanu⁴⁸, nepotul lui Mincu⁴⁹, deoarece mama lui era Mincu⁵⁰. El nu era mare prieten cu mine, era mai cu seamă cu frate-miu, Mihai, fiindcă era la liceu în clasa lui, care era o clasă mai joasă decât mine. Dar, în fine, vroia să plece. Au murit amândoi și e trist că doar eu mai pot încă să evoc amintirile astea de temnițe. Am organizat plecarea cu o valiză cu fund dublu, cu o barcă pneumatică⁵¹. Barcă... e mult spus, era o chestie așa... în care am luat niște haine, ca să nu ajungem goi în partea ailaltă, nu? A fost foarte bine păstrat secretul, doar taică-meu știa. Atât.

Nici chiar mama nu știa de planul dumneavoastră?

Nici mama. Tata a avut plictiseli destul de mari când am fugit eu, dar de fapt el spunea: „Nu știi unde e!”. Eu n-am spus prietenilor, pentru că era o chestie care s-ar fi aflat. Cunosc cazuri. Uite, de exemplu, Gheorghe Cantacuzino⁵², arhitectul, cu cumnatul lui, Brâncoveanu⁵³, i-au prins la Constanța, fiindcă erau mondeni și au cam vorbit așa prin... târg și s-a aflat. Nu ne-am dus la Turnu Severin cu trenul, fiindcă știam că în Gara de la Turnu Severin erau polițai care te prindeau imediat. Deci, ne-am dus spre Călărași cu trenul, pentru că la frontiera bulgară nu riscam să fim arestați. De acolo am luat-o, de-a lungul Dunării, pe jos sau cu căruțe...

Cam cât a durat acest drum?

Vreo două, trei zile, poate chiar mai mult. Aveam hărți foarte bune, fiindcă un văr al tatei, general – dar nu generalul Rosetti⁵⁴, ăla cu cartea –, tot Rosetti, dar Rosetti-

⁴⁸ Alexandru (Sandu) Băbeanu (27 noiembrie 1928-4 noiembrie 1980), inginer chimist. Fiul lui Ștefan Băbeanu (1900-1966) și al Mariei Mincu. Căsătorit la Paris, în 1957, cu Henriette Schlumberger.

⁴⁹ Ion Mincu (20 decembrie 1852-6 decembrie 1912), arhitect, inginer, profesor, deputat, promotor al arhitecturii neoromânești.

⁵⁰ Mariela Mincu (22 decembrie 1896-23 mai 1973), fiica arhitectului Ion Mincu și a Elizei Dăscălescu.

⁵¹ Barca pneumatică a fost pregătită în casa familiei Racottă din București (intrarea General Cantilli, nr. 3). Informație comunicată – la 19 octombrie 2021 – de către doamna Ioana Racottă, sora lui Alexandru (Dudi) Racottă, cel care ar fi urmat să plece din țară împreună cu Petre Rosetti-Bălănescu.

⁵² George Matei Cantacuzino (23 mai 1899-1 noiembrie 1960), arhitect, pictor și scriitor, teoretician de marcă al arhitecturii în România interbelică. Fondator, alături de Octav Doicescu, al revistei *Simetria*. Căsătorit cu Alexandra (Sanda) Știrbey (1909-1992), cu care a avut un fiu, Șerban (1928-2018), arhitect la Londra.

⁵³ Dimitrie Petre Constantin Basarab-Brâncoveanu (8 aprilie 1920-18 noiembrie 1981), fiul lui Mihai-Constantin Grigore Basarab Brâncoveanu și al Colettei Cesianu. Căsătorit cu Marina Știrbey (1912-2001), aviatore remarcată în al Doilea Război Mondial.

⁵⁴ Radu R. Rosetti (1 aprilie 1877-2 iunie 1949, închisoarea Văcărești), fiul scriitorului și istoricului

Bălănescu⁵⁵, avea hărți de Stat Major. Drept urmare, i-am subtilizat câteva hărți, ca să știm exact pe unde mergem. Erau hărți la scară mare, 1 la 50.000, foarte precise. În plus, Șerban Dunăreanu avea un bunic, mare moșier, pe malul Dunării, mai la vale de Turnu Severin. Îl chema Burileanu⁵⁶, fusese guvernatorul Băncii Naționale. Planul nostru era să trecem pe acolo, că era mai practic, deoarece moșia lui dădea pe Dunăre. Dar n-a mers chestia asta fiindcă... anterior acolo arestaseră niște transfugi. Când am sosit acolo, spre moșia lui, ne-am ascuns într-un șanț și l-am trimis în misiune...

Ca iscoadă.

Ca iscoadă, să văză cum s-ar putea trece. A dat peste un văr care era acolo și care l-a întrebat: „Ce faci, dragă, aici?”. Când i-a spus, acesta a replicat ferm: „Pleacă imediat, pleacă imediat că aicea e miliție” – încă nu era miliția, dar era... poliția – „fiindcă aștia știu că s-ar putea să vină pe aici oameni și sunt peste tot, nici gând să puteți trece pe aici”. Atuncea planul nostru se năruise. Dar n-am renunțat, am revenit la noi, am continuat spre Turnu Severin și acolo am găsit o căruță care ne-a luat. Pe drum povesteam diverse chestii, iar oamenii cu căruțele ne-au întrebat: „Dar ce faceți pe aici?”. Am răspuns că suntem pentru recrutare, că suntem chemați la serviciul militar la Turnu Severin, că mergeam până la Turnu Severin, mă rog... Trebuia să avem un alibi, că nu puteam să spunem că vrem să fugim din țară. Și căruțașul ne-a lăsat într-un loc care, după harta noastră, era un loc potrivit.

Aproape de Dunăre?

Dunărea era aproape, ne-am ascuns într-o râpă lângă Dunăre și am așteptat... Erau patrule care treceau cam la 20 de minute. Ne-am umflat bărcuța și, în plină noapte, lăsând să treacă patrula, am ieșit din râpa aia și ne-am băgat în apă. Înainte ne-am uns cu nu știu ce grăsime, căci nu era L'Oréal pe vremea aia..., nu mai știu ce era, dar în orice caz n-a fost foarte eficace... Acuma există chestii de soare și de apă, care nu se topesc la apă. Le văd când mergem la mare cu copiii, dar eu nu mă ung niciodată. Ei au creme care rămân, dar aia n-a rămas și era un frig, la începutul lui octombrie 1948. Apa era foarte rece și Sandu Băbeanu, în mijlocul fluviului, a făcut o criză de astm, din cauza frigului. Eu nu știam că suferea de astm. Atunci nu mai putea să se miște. I-am spus: „Agață-te de barcă...”. S-a agațat de bărcuța aia, care de fapt avea și rucsacurile noastre,

Radu Rosetti și al Emmei Bogdan. General, istoric militar, genealog, membru al Academiei Române și conservator (director) al Bibliotecii Academiei Române. Căsătorit cu Ioana Știrbey (1885-1914). Autorul unor temeinice studii istorice și al unei remarcabile monografii genealogice a familiei Rosetti.

⁵⁵ Constantin Rosetti-Bălănescu (9 noiembrie 1892-30 septembrie 1994), fiul lui Neculai Rosetti-Bălănescu și al Elizei Cornescu. Dublu văr primar cu Ion Rosetti-Bălănescu, tatăl lui Petre. General de artilerie, cu funcții de comandă în al Doilea Război Mondial, trecut în rezervă în 7 august 1947.

⁵⁶ Dimitrie M. (Tilică) Burileanu (25 aprilie 1878-24 mai 1954), jurist, om politic, deputat, guvernator al Băncii Naționale a României (11 ianuarie 1927-9 martie 1931). A murit în închisoarea de la Sighet. Moșia familiei Burileanu se afla pe malul Dunării, în comuna Vrata din județul Mehedinți. Conacul Burileanu, construit în perioada interbelică, a fost devastat și demolat după anul 2010.

și astfel l-am salvat și pe el, pentru că l-am tras. Și dincolo, pe țărmul sârbesc al Dunării, ne-am reîmbrăcat. Aveam niște țuică ca să ne încălzim, dar ne era așa de frig că nici nu puteam să ne încheiem nasturii. În cele din urmă, ne-am îmbrăcat, asta era la ora 5 dimineața, începuse să fie zi și, spre marea noastră teroare, am auzit în câmp, pe acolo, vorbindu-se românește.

În Iugoslavia, pe celălalt mal al Dunării.

Da. Și, de fapt, știam că există insulele alea, Ostrovu⁵⁷, care aparțineau României, dar calculaserăm, după hărțile pe care le aveam, să ne punem destul de mult la amonte, ca să nu riscăm, chiar cu curentul, să cădem peste o insulă ca asta. Dar când am auzit vorbindu-se românește, ne-am zis: „Am greșit sau curentul a fost mai puternic sau...”. Dunărea are aproape 3 km acolo, era foarte larg, deci nu știi cât am înotat, cam două ore, nu mai știi, că n-aveam cronometru. Eram terorizați fiindcă am fi fost incapabili să ne repunem în apă, din cauza frigului. Atuncea am plecat spre câmpul ăla de păpușoi, de porumb, ca să văd de unde veneau vorbele românești... Porumbul se culege târziu, în octombrie, și erau țărani de acolo care începeau să vină la cules, că începea să fie zi. Am dat peste o bătrână, care mai întâi s-a speriat, pentru că aveam un fel de trench-coat cam alb, în care apăream ca o fantomă. Ea: „Vai!” Eu: „Nu, nu, nu te speria. Dar spune-mi, te rog, unde suntem aicea, în România sau în Iugoslavia?”. Și băbuța îmi răspunde: „Păi, aicea suntem în Sârbija”.

Erați printre românii din Valea Timocului.

Da. Ei ne-au primit minunat, ne-au luat la ei, ne-au hrănit și la 12, la prânz, miliția era deja acolo, pentru că fuseseră informați. Eram în Iugoslavia, un stat comunist, totalitar, foarte bine rodat, deja. Abia aicea începea aventura noastră. Ei, și atunci...

V-au dus direct la închisoare, nu?

Ne-au dus pe Dunăre, până lângă Belgrad, într-un lagăr oribil, după aia în închisori, după aia ne-au dus în Bosnia, în plină iarnă, într-o mină de cărbuni. Erau mulți români, de altfel, care treceau și pe frontiera de uscat, fiindcă există, mai la Nord, o graniță pe uscat cu Iugoslavia. Eram mai multe sute de români, și femei, și bărbați, și copii. În anumite lagăre erau și familii. Eu n-am avut noroc. Am fost separat după vreo 4-5 luni de ceilalți, că nu țineau seama de prietenii, și la un moment dat am fost trimis în sudul Serbiei, undeva mai la Sud de Niș, într-o mină de cupru foarte importantă. Asta era cam prin primăvara lui 1949, deci trecuseră șapte luni de când fugisem. Eu cunoșteam de existența acestei mine, fiindcă la Politehnică învățasem de marile zăcăminte. Ea aparținuse, înaintea războiului, unei societăți franceze, nemții au confiscat-o, evident, și pe urmă Tito a confiscat-o nemților. Se cheamă Bor și cred că mai există încă zăcămintul. Acolo am lucrat, dar am avut noroc, fiindcă aveau nevoie și

⁵⁷ Ostrovu Mare, una dintre cele mai mari insule de pe Dunăre, situată în dreptul localității Gogoșu, din județul Mehedinți, în amonte de hidrocentrala Porțile de Fier II. Are o suprafață de 22 km².

de oameni în birouri. Eu învățasem câte ceva din sârbo-croată. Păi când auzi luni și luni de zile... acum am uitat complet. Deci, puteam să mă descurc și m-au pus într-un birou la un moment dat, dar acolo nu erau refugiați români, erau numai bulgari, că alături e frontiera bulgară. Erau studenți bulgari care erau prost văzuți, deoarece știți că există o dușmănie istorică între bulgari și sârbi. Țin minte că era foarte frig, iar noi stăteam în niște barăci păzite, de unde evident mergeam la biroul ăla și după aia ne întorceam, unde eram păziți. La un moment, după vreo două luni, ne-au luat și ne-au pus în închisoare din nou și de acolo a început periplul bulgar al meu.

Așadar ați fost închis și în Bulgaria?

Da și asta a fost partea cea mai grea, fiindcă dacă nimeream în Bulgaria – era țara soră, *les pays frères* –, bulgarii mă dădeau imediat înapoi în România. Și, de fapt, ca să scurtez lucrurile, ne-au dus, ne-au arestat, ne-au expulzat pe deasupra munților – pentru că sunt munți, Munții Balcani –, am făcut nu știu câte zile de umbrel și cu unii care te țineau așa... Au făcut și simulacru de execuție într-o noapte, foarte plăcut... Ne-au pus, așa, într-un rând, în munți acolo, lângă o râpă și tac!... tac!... tac!... cu armele. Pe urmă au lăsat-o mai moale. În fine, dormeam în niște stâne și pe urmă am ajuns la creasta aia care făcea frontiera și ne-au spus să trecem... Sârbii nu voiau să aibă relații cu grănicerii bulgari, fiindcă erau certați din cauza chestiei cu Tito. De fapt ar fi putut să fie un noroc pentru mine și ne-au spus să trecem, dar gen 2.000 de metri, știți...

Ați reușit să treceți?

Bulgarii s-au împrăștiat prin pădurile alea, nu i-am mai văzut și eu m-am întors, că știam că dacă mă duc în Bulgaria o să mă dea înapoi în România. M-am întors, am lăsat să plece milițienii ăia, am așteptat două ore și după aia m-am întors pe unde am venit. Am ajuns jos la șes și am luat un tren. Vroiam să mă duc la Belgrad, unde aveam un contact într-o ambasadă occidentală. De fapt, știam că ambasadorul olandez la Belgrad, în momentul acela, era nu prieten, dar părinții mei l-au cunoscut foarte bine, pentru că lucrase înainte la Ambasada din București. Mi-am zis că ăsta era planul. Dar evident că n-am ajuns nici la Belgrad, nici chiar la Niș, că era așa de totalitar sistemul încât erau controale de miliție în tren. La fiecare stație treceau și îți cereau hârtiile, și eu vedeam luminița, coboram la o stație, mă urcam la vagonul următor, dar până la urmă m-au prins și m-au dat la bulgari.

Ce le-ați spus milițienilor?

În fine, am explicat că sunt român, că am fost expulzat. M-au pus la închisoare, evident, s-au interesat și au aflat cazul meu și iar m-au dus la închisoare, cu doi milițieni de data asta. Era mai plăcut, dar tot la munte – era o idee fixă, știți –, nu în același loc, dar cam tot în munții ăia, și n-am mai avut curajul să revin, nici nu mai aveam cum...

Astfel ați ajuns în închisorile bulgărești, de care vă temeți.

Da. Dar aici m-am hotărât să fac un lucru. Am așteptat puțin să văd ce să inventez ca să nu știe bulgarii că sunt român. Am avut norocul, și asta o spun copiilor acuma, care

se lasă greu să vorbească o limbă străină, am avut norocul să vorbesc limba franceză fără niciun accent, să cunosc nu numai limba, dar și literatura, istoria, geografia, că de fapt am fost – cum se spune când faci așa cu făina, e un cuvânt, să faci pâine – ...

A frământa.

...frământat, de când eram un bebeluș de cultura franceză, mă rog, cum se făcea pe vremuri. Și mi-am zis, e un atu, ăștia nu pot să probeze, dacă eu spun că sunt francez, ce pot să probeze ăștia? Că n-aveam nicio hârtie la mine, nimic. Și am inventat o poveste. M-am îmbătrânit cu câțiva ani, fiindcă altfel n-ar fi mers povestea. Povestea era că eram un tânăr francez dintr-o familie comunistă franceză, care luptase contra naziștilor, că la sfârșitul războiului, când a fost eliberarea Franței, am fost foarte decepționat să văd că comuniștii n-au luat puterea. Și am fost așa de decepționat, încât am spus: „Nu mai pot să stau în țara asta. Mă duc să lucrez într-o țară comunistă”.

Les pays frères...

Am ales, din întâmplare, Iugoslavia, unde am lucrat, între altele, am lucrat la mina de la Bor – asta era pe partea aialtă a frontierei, deci ei știau –, și la un moment dat am aflat că Tito, de fapt, era un groaznic, o viperă, un valet al imperialiștilor, un trădător. Atuncea m-am indignat, n-am mai vrut să stau în țara aia și le-am spus sârbilor că vreau să mă întorc în Franța. Ca urmare m-au arestat, mi-au luat hârtiile, m-au pus la închisoare și eu am scăpat dintr-un tren care mă transporta dintr-un loc în altul, între Bor și nu știu ce localitate, am luat munții la picior și iată-mă. Și am ținut teoria asta! Evident că nu mă chema Rosetti, tăiasem un „t” și un „i”, și eram „Roset”. Cu toate că „Rosetti” poate să fie și în Franța, că sunt multe nume, mai ales la Savoia și la Nisa, cu consonanță italiană. Dar mi-am zis să fiu mai prudent să mă numesc Roset: Pierre Roset. Și, domn’ e, n-am crezut că o să mă creadă, dar era singurul lucru, singurul atu, nu? M-au dus, din închisori în închisori, până la Sofia.

Cum a fost în închisorile Bulgariei?

Prima închisoare în Bulgaria a fost într-un mic orășel la munte, foarte draguț, care se cheamă Vrața. Mai mic decât Câmpulung Muscel, unde eram în închisoare, și, între altele, au trecut niște români... Eram în niște celule d-astea mici, întotdeauna suprapopulate. În Iugoslavia am fost până la 14 persoane într-o chestie așa mică, dormeam pe jos așa... și cu butoiul unde îți făceai nevoile... mă rog... astea sunt multe detalii care... Acolo erau, în închisoarea aia, tot așa destul de mulți, și deodată vine un grup de români, de tineri. Vă rog să mă credeți că e foarte greu să poți să stai mai multe zile în aceeași celulă cu români, să nu scoți o vorbă și să nu ai aerul că înțelegi. Eu aș fi vrut să vorbesc cu ei, pentru că îi auzeam. Nenorociții, au spus că erau români, deci bulgarii i-au dat sigur înapoi în România. Într-o dimineață, vine milițianul, și-mi spune: „Directorul închisorii te cheamă la el în birou”. Oh, la, la! Vai de mine! Ce se întâmplă?! Mă duc cu acesta, se deschide ușa și un domn bine îmbrăcat vine spre mine,

spunându-mi într-o foarte bună franceză: „Monsieur Roset. Comment ça va?”. Zic: „Vai, pe asta l-au trimis de la Ministerul de la Sofia ca să mă...”.

Ancheteze?

Să mă ancheteze? Nici gând! Era dentistul orașelului, care-și făcuse studiile, înainte de război, la Grenoble. Era prieten cu directorul închisorii și asta i-a spus într-o zi: „Știi, am un tânăr francez în închisoare”. Și ăla i-a spus: „Păi, domn' e, trebuie să-i facem ceva, să-l ajutăm”. Tipul, foarte drăguț, mă scotea, cu permisia directorului, în fiecare după-amiază pe Corso al lor. La Câmpulung Muscel se chema Bulevardul Pardon, unde se plimbau oamenii și, fiind înghesuială, spuneau mereu: „Pardon. Pardon”.

Medicul bulgar v-a salvat, într-un fel?

Da, pentru că mă lua în fiecare după amiază și, în special, mă hrănea. Pe vremea aia, în Bulgaria nu erau lucrurile așa proaste economic, nu aveau încă timp să se rărească toate și erau încă cofetării unde erau prăjituri bune și în fiecare zi mâncam gogoși, o grămadă de lucruri... Într-o dimineață m-au luat la o nuntă de țară, cu un automobil. Era o nuntă ca la țară la noi și ăștia m-au primit cu lăutarii care cântau... Marseilleza, vă jur! Pe urmă, mare chef, banchet, unde ridicam paharul, ei pentru Dimitrov⁵⁸ și Stalin⁵⁹, evident, și pentru mine era Maurice Thorez⁶⁰, care era mare comunist francez, și eu cântam pentru el. Mi-au făcut și un mic cadou, o mică broderie, o năframă brodată, și îmi pare așa de rău că n-o mai am, o adusesem până în Franța și, pe urmă, la un moment dat s-a pierdut, pentru că am fost și în Africa după aia.

Cum v-au „tratat” în închisorile bulgărești?

Am ajuns la Sofia din închisori... în închisori. De fiecare dată interogatoriul și spuneam același lucru. Dar trebuie să recunosc că nu m-au torturat, nici nu m-au chinuit. Îți puneau puțin, așa, lampa în ochi, dar în schimb muream de foame fiindcă, mai cu seamă în Bulgaria, cred că a fost cea mai proastă închisoare, la Sofia, unde muream de foame. Aveam ploșnițe care ne mâncau și, în plus, pe tinerii cu care eram în celule, care erau studenți, îi torturau. Îi chemau dimineața la interogatoriu, se întorceau, nu știi câte ore după, într-un hal... și asta era groaznic. Probabil foloseau chestii electrice... Eh, nu vreau să mă joc de-a eroul, trebuie să recunosc că pe mine nu m-au torturat, decât, să spunem, psihologic, că nu știam ce-o să devin? Între timp, după vreo două luni, a murit Dimitrov. Într-o dimineață ne-am sculat și se auzea Simfonia a VII-a, cred, a lui Beethoven, care are una din părți...

Simfonia a III-a, Marșul funebru.

⁵⁸ Gheorghe Dimitrov (18 iulie 1882-2 iunie 1949), lider al Partidului Comunist Bulgar și prim-ministru al Bulgariei (1946-1949), succedat de Vasil Kolarov (1949-1950).

⁵⁹ Iosif Visarionovici Stalin (1878-1953), liderul comunist al Rusiei Sovietice (1922-1953).

⁶⁰ Maurice Thorez (1900-1964), secretar general al Partidului Comunist Francez (1930-1964).

Da, a III-a, da. Marșul funebru, exact. Răsuna prin curțile alea și ne-am uitat așa când ne-a dus la plimbare, erau milițienii care citeau un jurnal cu chenar negru și pe urmă am aflat chestia cu moartea lui Dimitrov.

Până la urmă, cum ați reușit să ajungeți în Franța?

Eu aveam un unchi la Paris, Bob Negruzzi⁶¹. Unchiul meu – care era dublu văr al mamei, pentru că se întâmpla destul de des, pe vremea aia, că două surori se măritau cu doi frați – era la curent de periplul meu. Între altele – astea sunt miracole nemaipomenite –, când m-am întors prima dată de la muntele acela, fără să ajung în Bulgaria, aveam la mine plicuri timbrate iugoslave. Existau și aici, cred, aveai numai să lipești și era deja cu timbrul inclus și, știi – cum arunci o sticlă în ocean –, am scris două vorbe, explicând unchiului meu situația în care mă aflam, și am trimis-o la Paris. Am pus-o într-o cutie, într-un sat acolo, pe unde treceam. Cam noaptea treceam, că ăștia erau oribili. Am uitat să vă spun că sârbii s-au purtat oribil cu noi, și nu m-a mirat când s-au întâmplat ororile alea în '95-'96, cu genocidele alea oribile...

Ăsta este fundamentalismul lor!

Nu m-a mirat faptul că sunt niște cruzi. Și m-ar fi dat imediat dacă mă prindeau. Deci, treceam noaptea și când ne era foame... era în luna mai..., mâncam din grădinile astea de zarzavat, scoteam niște ceapă și o mâncam crudă. Și a sosit scrisoarea asta la Paris. Extraordinar! O am, pentru că unchi-meu mi-a dat-o, evident. Da, o am în dosarul meu. Deci, unchiul era la curent. M-am întors la închisoare după aia. La un moment dat, am fost chemat la consulul francez, care mi-a spus, pe franțuzește: „Sunt dezolat, eu am cerut autorităților bulgare să vii să locuiești la consulat, dar au refuzat”. Zic: „N-are importanță”. Eu eram obișnuit. El s-a interesat prin valiza diplomatică. Deci, a știut adevărul și a decis să mă salveze, că ar fi putut să spună: „Domn' e, ăsta nu e francez... Lasă-l dracului!”. Nu? A fost admirabil tipu', nu? A mai trecut, să spunem, o lună, și am fost iarăși spălat și dus la Ministerul acesta. Când m-a întâmpinat, ca să mă liniștească în mod indirect, el mi-a spus în franceză: „Comment ça va, mon cher compatriote?”. Mi-am zis: „Domn' e, ăsta face ceva”. Și mi-a spus după aia: „Nicio problemă, acum e o chestie de câteva zile, am să vă eliberez un pașaport...”. După patru săptămâni au venit într-o zi și mi-au spus: „Pleci mâine, cu Simplonul”. La un moment dat, ăștia de la Ministerul de Externe m-au întrebat – asta era foarte ironic –, prin ce itinerar doresc să plec: prin România, prin Iugoslavia sau prin Turcia? Și eu am luat un aer, așa... făcându-mă că plouă și gândindu-mă... și pe urmă zic: „Păi, poate prin Turcia”.

Așadar, ați trecut din Bulgaria, prin Grecia, în Turcia.

⁶¹ Leon (Bob) Negruzzi (17 august 1899-10 octombrie 1987), fiul generalului Mihai L. Negruzzi și al Luciei N. Miclescu. Absolvent al Facultăților de Drept și Filosofie din cadrul Universității din Iași. După 1925, s-a stabilit la Paris, unde a devenit scriitor, colaborator al Editurii *Albin Michel* și distins traducător din literatura română. Căsătorit cu Aileen Frank și, apoi, cu Marjorie Devanport. Fără urmași.

Da, dar ceea ce noi nu știam este că linia asta ferată trece, dar pe un foarte mic parcurs, prin Grecia. E o mică limbă a Greciei acolo, așa încât drumul cu trenul mi s-a părut înfiorător până când am ajuns la Cortina de Fier. În ultima gară bulgară a fost foarte cumsecade milițianul, am stat cu el... S-a oprit trenul, după aia el a plecat; m-am uitat pe fereastră, pe fiecare scară a vagoanelor erau soldați. A plecat milițianul, la gara asta, ultima. *Bye, bye!* M-am uitat la soldați și era un teritoriu care era greblat așa, știi, ca să se vadă urmele, cu sârmă ghimpată și cu turele d-astea, cu indivizi sus. Trenul a mai făcut vreo 2 km și ăștia, soldații, au sărit, că trenul mergea foarte încet, au sărit după vreo 500 de metri și trenul a continuat și s-a oprit în prima gară, care era în Grecia. Trecusem!

Era în vara lui 1949?

Da, era august deja, august '49. Ajuns la graniță, ofițerul grec mi-a cerut pașaportul, cu numele Pierre Roset, care nu era un pașaport, era un fel de foaie așa..., nu știu cum se spune. El mi-a spus, în franceză, foarte corect: „Ah, consulul dvs. este în vagonul de clasa I”. Eu eram la clasa a III-a, evident. Zic: „Cum asta?” Zice: „Da, mi-a spus să vă spun să veniți să-l vedeți”. Am fost să-l văd, după aia trenul a continuat și ăsta... minunat... mi-a spus: „Ah, ce bine îmi pare! E vina mea că ați stat încă două săptămâni sau trei, prea mult, fiindcă eu plecam azi în concediu și voiam să fiu în gară, să fiu sigur că vă pune în tren și asta v-a costat trei săptămâni mai mult”. Păi... admirabil tipu', nu? M-a dat în primirea Consulatului de la Istanbul, unde mi s-a spus: „Domnule, sunt mulți români pe aici pe străzi – poți să auzi vorbind –, să nu cumva să intri în contact cu ei că turcii – aicea e invers – o să te ia drept un spion. Venind de la bulgari, fără contact cu români...”. Mă rog, m-au pus într-un hotel acolo, unde am stat vreo 10 zile. I-am telegrafiat imediat la Paris unchiului Bob, care mi-a trimis niște bani și am putut să iau un vapor, fiindcă pe vremea aceea nu existau avioane, dar nici vapoare nu găseai în fiecare zi. Am luat un vapor care a făcut mai multe escale, foarte agreabile: Istanbul, Atena, Napoli, Marsilia. Ajuns la Marsilia, am luat trenul spre Paris. M-a amuzat, fiindcă în tren erau soldați permisionari, de acolo din sudul Franței, și vorbeau cu accentul ăsta, pe care eu nu-l cunoșteam. Și îmi ziceam: „Dar ăștia nu sunt francezi, ce sunt ăștia?”

La Paris v-ați integrat ușor în comunitatea română?

Și aici au fost probleme și trebuie să vă povestesc o întâmplare cu un celebru scriitor român și istoria familiei mele. Am învățat mult despre familia Rosetti, fiindcă la Paris, prin anii '60, autorul faimoasei cărți, care a fost un bestseller, „A 25-a oră”, Gheorghiu⁶² – care era un foarte bun scriitor, dar oribil individ, ca morală personală – scosese o carte care se chema „La cravache” – „Cravașa”. Și asta era o carte destul de

⁶² Constantin Virgil Gheorghiu (15 septembrie 1916-22 iunie 1992), jurnalist, diplomat, romancier. Romanul se intitula: *La vingt-cinquième heure* (*Ora a douăzeci și cincea/ Ora 25*), traduit du roumain par Monique Saint-Côme, avec un préface de Gabriel Marcel, Plon, „Feux Croisés”, Paris, 1949. Romanul a fost ecranizat în 1967, rolul principal fiind jucat de Anthony Quinn.

bună, care se referea la istoria recentă a României. Acțiunea se petrecea în '44-'45, la sfârșitul războiului, și personajul principal era un căpitan Rosetti, care era un tip oribil, împușca țărani, avea o cravașă, fiindcă era ofițer de cavalerie și, în opinia autorului, familia Rosetti era o familie care vânduse frescele din Moldova americanilor contra dolari și...

Asta era în roman.

În roman, da. Romanul era bun. Dar de ce a făcut el asta, de ce a pus numele acesta? De fapt, se răzbunase pe un văr al meu care trăia la Paris, mai în vârstă ca mine, și care era din ramura Solescu, că eram mai multe ramuri...

Ramura lui Toto Rosetti-Solescu?

Exact, era fiul lui Toto, George⁶³. George era prieten dintotdeauna cu Monica Lovinescu. Gheorghiu, când a sosit din nu știu ce lagăr din Germania, prin '46, în Franța, Monica era deja acolo. El venise cu manuscrisul, Monica l-a primit, i l-a dat imediat și ea l-a găsit remarcabil. L-a mai aranjat puțin și, mai cu seamă, l-a tradus, că era pe românește. El vorbea foarte prost franceza. Și, în plus, a arătat manuscrisul unui academician francez foarte important, pe care-l chema Gabriel Marcel⁶⁴, care a fost entuziasmat și a scris prefața. Și așa a fost lansată cartea, care a fost un bestseller, după care s-a tradus în nu știu câte limbi. Dar, ea, Monica, nu făcuse un contract cu Gheorghiu, că nu s-a gândit, săracu' era pârlit. Când a devenit foarte bogat, totuși Monica a tras o mică sonerie: „Domn' e, dar ... îmi trebuie și mie ceva, un comision de traducere...”. Nimic. Și n-a putut să-i facă proces, că n-avea nicio hârtie. Și de asta George Rosetti-Solescu s-a răzbunat: a găsit undeva, la Paris – cum dracu' l-a găsit nu știu? – un text al lui Gheorghiu, scris în '41, care se chema „Ard malurile Nistrului”⁶⁵.

Era o carte cu reportaje de pe front: „Ard malurile Nistrului”.

Textul era nu numai antisemit, dar făcea o apologie a soldatului german. George l-a tradus în mod oficial și l-a trimis la „Le Monde littéraire”, revistă celebră pe vremea aia. A fost un mare scandal, cu Gabriel Marcel, care în plus era evreu, dar, știi, după aia timpul aranjează lucrurile, s-a uitat. Dar Gheorghiu, ca să se răzbune contra lui George, a făcut acest roman, „Cravașa”. George a făcut proces – și el și eu, împreună –, la care Gheorghiu a pledat că a luat acest nume din întâmplare, că este un nume foarte răspândit în România și că el nu putea să știe... Atunci a trebuit să probez că Tribunalul Francez habar n-avea de familia Rosetti. Noroc că aveam cartea generalului Rosetti și acolo am învățat multe, am mai și uitat de atunci, a trebuit să fac traduceri din cartea aia, și am câștigat, evident. Din cartea asta am învățat istoricul familiei, pentru că – spun

⁶³ Despre Gheorghe Rosetti-Solescu vezi Supra, nota nr. 26.

⁶⁴ Gabriel Honoré Marcel (1889-1973), filosof, dramaturg, critic literar și teatral, muzicolog și editor francez.

⁶⁵ *Ard malurile Nistrului. Mare reportaj de război din teritoriile desrobite*, cu o prezentare de Tudor Argezi, Editura Națională „Gheorghe Mecu”, București, 1941.

drept – altfel n-am avut niciodată timp să o studiez pe îndelete și știam așa puțin până la străbunic, or aici am găsit toate branșele familiei, cu date precise.

Domnule Petre Rosetti-Bălănescu, vă mulțumesc în mod special pentru această evocare a boierimii de altădată.

A LIFE BETWEEN TWO WORLDS.

CONVERSATIONS WITH PETRE ROSETTI-BĂLĂNESCU

(Abstract)

The dialogue representing the substance of the material subjected to publication in "Cercetări Istorice" is an unpublished testimony which restores, in a charming and open style, a life whose dramatic weave is breathtaking. The hero of our interview is the late Petre Rosetti-Bălănescu, whose adventurous "escape" from the Communist Romania of 1949 could have been the subject of an unforgettable scenario. The son of Ion N. Rosetti-Bălănescu (1893-1971) and Elena N. Miculescu (1900-1984), Petre Rosetti-Bălănescu was born on August 28, 1927 in Bucharest and passed away in Paris, on October 27, 2018, being buried in Montparnasse Cemetery. He studied Engineering in Bucharest (at the Faculty of Mining and Metallurgy within the Polytechnic School) and in Paris (at Ecole Supérieure des Mines), where he worked in various domains: the mining industry, the textile industry, metallurgy, electricity and electronics. He married Odile Mallet (born in June 1929), the descendant of an ancient family of ennobled French bankers. They had a daughter, Ileana (born December 16, 1960), married to Lawrence Giesen, with whom she had two children: Charles and Alexia.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Fig. 1. Painting in the collection of Ion Rosetti-Bălănescu, representing the family of prince Antonie Vodă Ruset (Elena, Gheorghe, Ion, Alexandru, Mrs. Zoe and the Prince). Copy of the destroyed wall painting of "Saint Nicholas Princely" Church in Iași.
- Fig. 2. "Assumption of Virgin Mary" Church in Bălănești (Neamț county), foundation of the Rosetti family. Photo source: Wikipedia.
- Fig. 3. Petre Rosetti-Bălănescu in 1980. The collection of Mrs. Catinca Gherghel (born Rosetti) in Germany.
- Fig. 4. Petre Rosetti-Bălănescu în 2010. Photo Lucian-Valeriu Lefter.
- Fig. 5. Petre Rosetti-Bălănescu in the park of Rosetti manor in Solești (Vaslui county), 2010. Photo Lucian-Valeriu Lefter.

- Fig. 6. Constantin Negruzzi. Lithography by Eduard Sieger. Collection of the National Museum of Romanian Literature of Iași (hereinafter MNLR Iași).
- Fig. 7. Leon C. Negruzzi. MNLR Iași.
- Fig. 8. Anna Negruzzi (born Bothezat). MNLR Iași.
- Fig. 9. Leon and Anna Negruzzi, together with their children: Constantin, Mihai and Suzana. MNLR Iași.
- Fig. 10. Ella L. Negruzzi. MNLR Iași.
- Fig. 11. General Mihai L. Negruzzi in 1944.
- Fig. 12. General Negruzzi together with his nephews at the manor of Hermeziu (Iași county). MNLR Iași.
- Fig. 13. Negruzzi family at the memorial service of Anna L. Negruzzi. The manor of Hermeziu, 1929. MNLR Iași.
- Fig. 14. Leon (Bob) M. Negruzzi. MNLR Iași.
- Fig. 15. Leon (Bob) M. Negruzzi and his wife, Aileen Frank, in Paris. MNLR Iași.
- Fig. 16. Ion and Nicolae, sons of Anna (Netty) L. Negruzzi and Nicolae Racoviță, in the manor's garden of Hermeziu, 1925. MNLR Iași.
- Fig. 17. Leon (Bob) M. Negruzzi, Martha M. Negruzzi and Dana Konya-Petrișor at the inauguration of "Constantin Negruzzi" Museum of Hermeziu, in 1968. MNLR Iași.
- Fig. 18. The reopening of "Constantin Negruzzi" Memorial Museum in the manor of Hermeziu. October 7, 1995. MNLR Iași.
- Fig. 19. "Constantin Negruzzi" Memorial Museum of Hermeziu, 2009. MNLR Iași.
- Fig. 20. Interior of "Constantin Negruzzi" Memorial Museum of Hermeziu, 2009. MNLR Iași.
- Fig. 21. The House of Iacob Negruzzi in Bucharest (9, Romana Street), 1967. MNLR Iași.
- Fig. 22. The demolition of Negruzzi House in Bucharest, 1974. MNLR Iași.

Fig. 1. Tablou din colecția lui Ion Rosetti-Bălănescu, reprezentând familia domnitorului Antonie Vodă Ruset (Elena, Gheorghe, Ion, Alexandru, Doamna Zoe și Domnitorul). Copie de pe pictura murală distrusă a bisericii „Sfântul Nicolae Domnesc” din Iași

Fig. 2. Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Bălănești (județul Neamț), ctitorie a familiei Rosetti. Sursă foto: Wikipedia

Fig. 3. Petre Rosetti-Bălănescu în 1980.
Colecția doamnei Catinca Gherghel (n. Rosetti) din Germania

Fig. 4. Petre Rosetti-Bălănescu în 2010. Foto Lucian-Valeriu Lefter

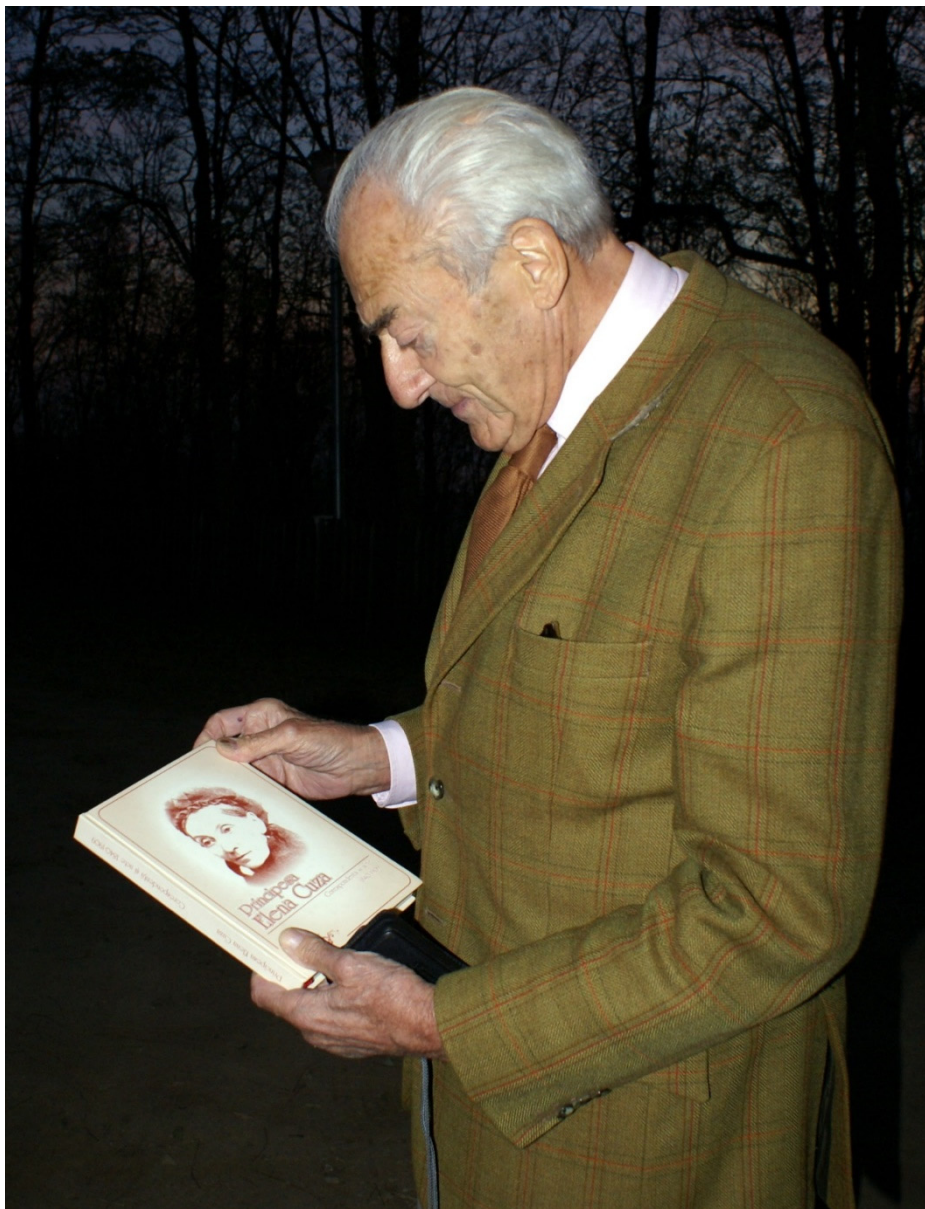

Fig. 5. Petre Rosetti-Bălănescu în parcul conacului Rosetti din Solești (județul Vaslui). 2010.
Foto Lucian-Valeriu Lefter

Fig. 6. Constantin Negruzzi. Litografie de Eduard Sieger. Colecția Muzeului Național al Literaturii Române din Iași (în continuare, MNLR Iași)

Fig. 7. Leon C. Negruzzi. MNLR Iași

Fig. 8. Anna Negruzzi (n. Bothezat).
MNLR Iași

Fig. 9. Leon și Anna Negruzzi, împreună cu copiii Constantin, Mihai și Suzana. MNLR Iași

Fig. 10. Ella L. Negruzzi. MNLR Iași

Fig. 11. Generalul Mihai L. Negruzzi în 1944.
MNLR Iași

Fig. 12. Generalul Negruzzi alături de nepoții
săi la conacul din Hermeziu (județul Iași).
MNLR Iași

Fig. 13. Familia Negruzzi la parastasul Annei L. Negruzzi. Conacul din Hermeziu, 1929.
MNLR Iași

Fig. 14. Leon (Bob) M. Negruzzi. MNLR Iași

Fig. 15. Leon (Bob) M. Negruzzi și soția sa, Aileen Frank, la Paris. MNLR Iași

Fig. 16. Ion și Nicolae, fiii Annei (Netty) L. Negruzzi și ai lui Nicolae Racoviță, în grădina conacului de la Hermeziu, 1925. MNLR Iași

Fig. 17. Leon (Bob) M. Negruzzi, Martha M. Negruzzi și Dana Konya-Petrișor la inaugurarea muzeului „Constantin Negruzzi” de la Hermeziu, în 1968. MNLR Iași

Fig. 18. Reinaugurarea Muzeului Memorial „Constantin Negruzzi” în conacul de la Hermeziu. 7 octombrie 1995. MNLR Iași

Fig. 19. Muzeul Memorial „Constantin Negruzzi” din Hermeziu, 2009. MNLR Iași

Fig. 20. Interior al Muzeului Memorial „Constantin Negruzzi” din Hermeziu, 2009. MNLR Iași

Fig. 21. Casa lui Iacob Negruzzi din București (strada Romană nr. 9), 1967. MNLR Iași

Fig. 22. Demolarea casei Negruzzi din București, 1974. MNLR Iași